

KER POSNETEK NE DELA VSEM, SI PREBERITE SPODNJI PREPIS BESEDILA.

Dežele pod Karavankami je velika posoda darov narave in slovenske kulturne dediščine. Na obodu doline jo krasi ogrlica lepih vasi: Rodine, Smokuč, Doslovče, Breznica, Selo; njeni biseri so tukajšnje cerkve. Vasi so zrasle že v pradavnini, ko je v viharjih časih preseljevanja narodov del naših prednikov prišel na bogato in že obdelano zemljo. Neuki, a izkušeni ljudje so izbirali mesta, na katerih so imeli pri roki vse, kar so potrebovali za prebivanje in preživljanje. Zmeraj pa so skrbeli tudi za ličnost svojih selišč.

Naša pot se začne v Begunjah, od koder se odpravimo po cesti, ki vije proti severozahodu tesno ob vznožju Sv. Petra (na vrhu hriba je znamenita cerkvica s freskami Jerneja iz Loke) skozi Poljče v vasico Rodine, kjer je rojstna hiša pisatelja Janeza Jalna, avtorja znanih povesti Ovčar Marko, Bobri in Trop brez zvoncev.

Nato pridemo v Smokuč, kjer se je rodil Tomo Zupan, največji ljubitelj prešernian, kot je o njem zapisal Fran S. Finžgar.

Pot nas pripelje v Doslovče. S ceste zavijemo na desno skozi vas mimo vaškega vodnjaka do Finžgarjevega doma v bregu. Rojstno hišo Frana Saleškega Finžgarja so pred leti uredili in jo ohranili kot dom uglednega pisatelja ter kot primer skromne kajžarske domačije. V spodnjih prostorih si lahko ogledamo stalno zbirko, posvečeno pisateljevemu življenju in delu, v zgornjih pa dom, kakršnega poznamo iz Finžgarjevih opisov. Pred hišo stoji obnovljena kašča.

Če pogledamo proti Stolu, najvišjemu vrhu Karavank, nas Valvasorjev dom sredi gore spomni na avtorja Slave vojvodine Kranjske. Ob lepem vremenu pa tik pod vrhom Stola vidimo tudi Prešernovo planinsko kočjo.

Skozi vas se vrnemo na cesto in nadaljujemo pot proti Breznici, rojstnemu kraju velikega slovenskega čebelarja Antona Janše, ki je živel v 18. stoletju. Tu si lahko ogledamo obnovljen čebeljak.

Naša naslednja postaja je Žirovnica. Tu se je rodil Prešernov najboljši prijatelj Matija Čop, jezikoslovec in literarni kritik. Čopova rojstna hiša je bila obnovljena šele pred kratikm. V njej je velika učilnica za vzgojno-izobraževalne programe za šolske skupine.

Iz Žirovnice se peš prek ravnih travnikov ali z avtom po glavni cesti odpravimo do Vrbe, kjer je stekla zibel našemu velikemu pesniku dr. Francetu Prešernu. Vrba, ena najstarejših vasi na tem ozemlju, leži na robu najvišje terase; med sadovnjaki so skrite domačije, mala in lepa cerkev stoji na komaj zaznavnem holmu, za njo pa kozolci. Pesnikova rojstna hiša, kjer se po domače pravi Pri Ribiču, stoji ob cesti, ki pelje skozi vas. Hiša se bistveno ne loči od drugih starejših zgradb v vasi. Zaradi svojega kulturnega pomena pa je obdržala največ starih značilnosti. Vtis trdne domačije oz. značilne gorenjske štimanosti ji daje zvišana lega na ježi, zaradi katere so jo prvotni lastniki že v 16. stoletju podkletili in jo dvignili visoko nad vaško pot. Notranjost kaže slog izpred dvesto let. Ob redkih izvornih kosih prvotne hišne opreme ima poseben pomen zibelka

iz časa pesnikovega rojstva, ki jo je bil odkril Franc Saleški Finžgar – mož, ki ima največ zaslug, da je hiša v Vrbi ohranjena kot spomenik.

Nedaleč za pesnikovo rojstno hišo se dviga cerkvena sv. Marka, arhitekturni in umetnostni spomenik. V njej je videti 800 let menjavanja različnih gradbenih slogov. Odlikujejo jo gotske freske z začetka 15. stoletja, med katerimi je nekatere naslikal takrat popularni Jernej iz Loke. V lopi je doprsni kip nekdanjega slovenskega cerkvenega poglavarja, nadškofa Antona Vovka, ki se je rodil v isti hiši kot Prešeren, le da približno sto let pozneje. Vrba je za 200-letnico pesnikovega rojstva dobila nove ceste, pločnike, parkirišča, posebna pridobitev pa je spomenik, prva kiparska upodobitev pesnika, ki jo je leta 1865 ustvaril Franc Ksaver Zajc. Kakor pod Prešernovim spomenikom v Ljubljani naj bi človek tudi v Vrbi ustavil konje, potem ko prehodi Pot kulturne dediščine pod Stolom: od Janeza Jalna v Rodinah in Franca Saleškega Finžgarja v Doslovčah do Antona Janše v Breznici, Matije Čopa v Žirovnici in Franceta Prešerna v Vrbi. Obiskovalec se pri vrbenskem spomeniku lahko končno odpočije in pomisli: morda pa je to res kraj, kjer mirno plavala bi moja barka.